

Çanakkale Cephesi'nde Cevat Paşa(Çobanlı)¹

Hatice Özlem ÖZHAN*

Özet

Cevat Paşa (Çobanlı) 1871 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. 1894 yılında Harp Akademisi'ni birincilikle, Kurmay Yüzbaşı rütbesiyle tamamlamış, 1914 yılına kadar birçok önemli görevlerde bulunmuştur. 10 Ağustos 1914'te Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığına atanmıştır. Cevat Paşa göreve başlar başlamaz Boğaz tahkimatının güçlendirilmesi için gece gündüz çalışmış, 3 Kasım 1914'te Çanakkale Boğazı'nın İtilaf Devletleri donanması tarafından bombardıman edilmesiyle başlayan Çanakkale Savaşları'nın deniz ve kara muharebelerine katılmıştır. Çanakkale Boğazı savunmasının Boğaz'ın içinde yapılması gerektiğini savunan bir plan hazırlamış ve bu plana göre kadro dışına çıkarılan bataryaları tekrar kuruluşa aldırarak savunmanın güçlendirilmesi için en önemsiz vasıtalarla bile yararlanılmasını sağlamıştır. 18 Mart Çanakkale Boğaz Zaferi'nin kazanılmasında büyük bir rol üstlenmiş, deniz savaşlarının ardından, 9 Ekim 1915'te 14'üncü Kolordu Komutanlığına atanarak kara savaşlarında da görev yapmıştır. Daha sonra Güney Grup Komutanı olarak, Müttefikler Çanakkale'yi tahliye edinceye kadar görevine devam etmiştir.

Bu çalışmada, Cevat Paşa'nın Türk tarihindeki yeri ve öneminin idraki noktasında, Cevat Çobanlı Paşa'nın hayatı, askerî yaşamı, katıldığı savaşlar, madalya ve nişanlarına değinilerek, Çanakkale Cephesi'ndeki faaliyetleri ve Çanakkale zaferindeki payı anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çanakkale, Cevat Paşa, Komutan.

Cevat Pasha (Cobanlı) on the Çanakkale Front

Absract

Cevat Pasha (Çobanlı) was born in Istanbul in 1871. In 1894, he completed the War Academy with the first rank, with the rank of Captain Captain, many important missions until 1914. On August 10, 1914, he was appointed to the Commander of the Constitutional Court of Canakkale. Cevat Paşa did not start to see the relative of the Bosphorus. He worked day and night to strengthen the Bosphorus, and on 3 November 1914 he joined sea and land battles of the Gallipoli Wars, which started with the bombardment of the Dardanelles by the Navy. The Dardanelles prepared a plan to defend the Bosphorus in the Bosphorus, and according to this plan, the battlefields removed from the cadre were made to benefit from even the most insignificant means to strengthen the defenses that had taken over the organization. He had a great role in winning the 18th March Dardanelles Bosphorus Victory and, after the sea wars, he was appointed to the 14th Corps Command on October 9, 1915 and served in the land wars. Later, as the Southern Group Commander, the Allies continued to serve until the release of Canakkale.

In this study, Cevat Çobanlı Pasha's life, military life, wars, medals and medals will be mentioned in the place of Cevat Pasha in the Turkish history and the point of the summit, and his activities in Çanakkale Front and its share in Çanakkale victory will be explained.

Key Words: Canakkale, Cevat Pasha, Commander.

¹ "Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 1. Dil ve Kültür Çalışmaları Öğrenci Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri."

*Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, E-posta: h.ozlemozhan@gmail.com.

Giriş

Çanakkale Muharebeleri, I. Dünya Savaşı'nın en çetin ve sonuçları bakımından en önemli cephesidir. Çanakkale Boğazı istihkâmlarının 3 Kasım 1914'te ilk kez bombardıman edilmesinden sonra 19 Şubat 1915'te başlayan deniz harekâtı 18 Marta kadar İtilaf gemilerinin ağır bombardımanı ve mayın arama gemilerinin çalışmaları ile Türk topçularının karşı ateşleriyle devam etmiştir. 18 Mart 1915 günü yaşanan deniz muharebeleri, Türk ordusunun zaferiyle sonuçlanmıştır. Çanakkale'de Türk ordusunun kahramanlık destanının yazılmasında komuta kademesindeki subaylardan başlayarak bütün Mehmetçiklerin büyük katkısı olmuştur. Çanakkale Zaferi'nin kazanılmasında adından en çok bahsedilen komutanlardan biri de Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı Cevat Paşa'dır. Cevat Paşa, hem deniz hem de kara muharebelerinde görev yapan birkaç komutandan birisi olarak Çanakkale Cephesi'nde önemli bir yere sahip olmuştur. 18 Mart Zaferi'nin kazanılmasında da en büyük pay Cevat Paşa'nındır. Bu çalışmada Cevat Paşa'nın Çanakkale Cephesi'ndeki faaliyetleri, anlatılacaktır.

1.1. Hayatı ve Askerî Yaşamı

Cevat Paşa, 1871'de İstanbul'da doğdu. Babası, Mareşal Şakir Paşa'dır. Orta öğrenimini İstanbul'da Galatasaray Lisesi'nde yaptı. (Baycan,1991, s.368) 1888'de başladığı Harp Okulu'ndan 1891'de Teğmen rütbesiyle mezun oldu ve Harp Akademisi'ne devam etmeye hak kazandı. 1892 yılında Üsteğmen oldu. 20 Mart 1894'de Harp Akademisi'ni birincilikle Kurmay Yüzbaşı rütbesiyle bitirdi. 22 Şubat 1894'te Padişah Yaveri sıfatıyla, Saray Kurmaylığında görevlendirildi. 17 Kasım 1894'te depremde zarar gören askerî binaların onarımı görevine getirildi. 13 Mayıs 1895'te Binbaşı oldu. 25 Ağustos 1895'te manevralara katılmak üzere Fransa'ya gönderildi. 27 Ocak 1898'de yarbaylığa yükseldi. 6 Şubat 1899'da Şakir Paşa ile Bulgaristan'a gitti. 30 Nisan 1899'da Lahey'de Silahların Toplanması Konferansı'nda katıldı. 17 Ocak 1900'de Albay oldu. 4 Aralık 1901'de Tuğgeneral oldu. 2 Ağustos 1904'te Hamidiye- Hicaz Demiryolunun Şam'dan Maan'a töreninde görevlendirildi. 25 Aralık 1906'da Korgeneral oldu. 4 Nisan 1907'de 2'nci Ordu emrine atandı. 3 Ağustosta İstanbul'a döndü.(Toker, 2014, ss. 148- 150) Tasfiye-i Rütbe Kanunu gereğince 19 Ağustos 1909'da rütbesi yarbaylığa indirildi. 28 Ağustos 1909'da Harp Akademisi Komutanlığına atandı. 29 Eylül 1910'da ikinci defa albay oldu. 15 Ocak 1911'de 1'inci Ordu Müfettişliği Kurmay Başkanı oldu. 4 Mayıs 1911'de İngiltere Kralının taç giyme törenine katılmak üzere Londra'ya giden heyette görevlendirildi. 27 Temmuz 1912'de Genelkurmay 2'nci Başkanlığı'na vekâleten atandı ve 31 Temmuz 1912'de yeniden 1'inci Ordu Müfettişliği

Kurmay Başkanlığı görevine döndü. 29 Eylül 1912'de Doğu Ordusu Kurmay Başkanlığına, daha sonra Çatalca Ordusu Topçu Komutanlığı Kurmay Başkanlığına atandı. 4 Şubat 1913'te 9'uncu Tümen Komutanlığına atandı ve 5 Haziran 1913'te Osmanlı-Bulgar Sınır Komisyonu Başkanlığı yaptı. 6 Ocak 1914'te ise 9'uncu Tümendeki görevine geri döndü. 1 Mart 1914'te Balkan Harbi'ndeki üstün hizmetine karşılık olarak bir senelik kıdem zammı aldı. 7 Mayıs 1914'te oluşturulan Tahdidi Hudut Komisyonu başkanlığı yaptı. 29 Kasım 1914'te ikinci kez Tuğgeneralliğe yükseldi. 10 Ağustos 1914'te Çanakkale Müstahkem Mevkii Komutanlığına atandı. (Toker, 2014, ss. 148- 150, Toker ve Aslan, 2009, ss. 141- 142) 9 Ekim 1915'te Seddülbahir'deki 14'üncü Kolordu Komutanlığı'na atandı² ve Çanakkale kara muharebelerinde de 3,5 ay görev yaptı. Daha sonra Güney Grubu Komutanı oldu.³ Müttefiklerin Gelibolu Yarımadası'nı tahliyesinden sonra 11 Ocak 1916'da Çanakkale Grubu Komutanı oldu. 18 Kasım 1916'da 15'inci Kolordu Komutanlığına atandı.⁴ 19 Ağustos 1917'de tekrar 14'üncü Kolordu Komutanı oldu.(Toker ve Aslan, 2009, s. 142) 8 Kasım 1917'de 8'inci Ordu Komutanlığına atandı.⁵ 28 Temmuz 1918'de Korgeneral oldu. 3 Kasım 1918'de Genel Karargâh Başkanlığı'na atandı. 19 Aralık 1918'de Harbiye Nazırı oldu. Ocak 1919'da Harbiye Nazırlığından ayrıldı. 14 Mayıs 1919'da Genelkurmay Başkanlığına atandı. Ekim 1919'da Genelkurmay Başkanlığı'ndan istifa etmesine rağmen Genelkurmay Başkanlığı'na tekrar getirildi.(Toker ve Aslan, 2009, ss. 141- 143) 16 Mart 1920'de İstanbul'un fiilen işgali sırasında tutuklanarak Malta'ya sürüldü. 15 Ocak 1922'de İtalyan vapuru ile Mersin'e geldi. Şubat 1922'de El Cezire Cephesi Komutanlığı'na atandı.(Yurttakal, 2015, s. 164) 21 Ekim 1923'te 3'üncü Ordu Müfettişliği ve aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi 2'nci Dönem Elazığ Milletvekilliği yaptı. 31 Ekim 1924'te Ordu Komutanlığı görevine son verildi ve milletvekilliğine devam etti. 25 Aralık 1924'te milletvekilliğinden istifa etti ve Askerî Şûra üyesi oldu. 7 Ocak 1925'de Musul Sorunu ve 28 Kasım 1925'te Türk-İrak sınırı meselesi görüşmek için Milletler Cemiyeti'ne giden heyette askerî müşavir olarak bulundu. 30 Ağustos 1926'da orgeneral oldu. 28 Nisan 1928'de İstanbul Generaller Askerî Mahkemesi Başkanı oldu. 12 Mart ve 3 Kasım 1928 tarihlerinde yapılan Cenevre Konferansı'nda delege olarak katıldı. 28 Nisan 1928'de İstanbul Erkân Divan-ı Harp Başkanlığına tayin edildi. 13 Ocak 1932'de Cenevre silahları sınırlandırma konferanslarına müşavir olarak katıldı. 14 Eylül 1935'te Askerî Şûra Üyesi iken yaş haddinden emekli oldu. 16 Mart 1938'de İstanbul'da vefat etti. Naaşı 27 Eylül 1988'de İstanbul Sahra-yı Cedit

² Genelkurmay ATASE Arşivi Koleksiyon Birinci Dünya Harbi, Klasör 1486, Dosya. 19, Fihrist 13.

³ Genelkurmay ATASE Arşivi; Koleksiyon Birinci Dünya Harbi, Klasör 1486, Dosya. 19, Fihrist 13a.

⁴ Genelkurmay ATASE Arşivi Koleksiyon Birinci Dünya Harbi, Klasör 1486, Dosya. 19, Fihrist 13, Belge 2a.

⁵ Genelkurmay ATASE Arşivi Koleksiyon Birinci Dünya Harbi, Klasör 1486, Dosya. 19, Fihrist 13, Belge 2a.

Mezarlığı'ndan Devlet Mezarlığı'na taşındı (Toker, 2014, ss. 148- 153, Toker ve Aslan, 2009, ss. 141- 143).

1.2. Çanakkale Cephesi'nde Cevat Paşa

Cevat Paşa, 2 Ağustos 1914'te seferberlik sırasında 9'uncu Tümen Komutanı olarak Çanakkale'de bulunuyordu. (Yurttakal, 2014, s. 33) 10 Ağustos 1914'te Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığı'na Cevat Paşa, Kurmay Başkanlığına da Selahattin Adil Bey atandı. (Atabey, 2014, s. 56) Çanakkale Boğazı savunmasının yeniden düzenlenmesi için yapılan çalışmalarda Ağır Topçu Müfettişi Posseldt ve İstihkâm Genel Müfettişi Weber Paşaların görüşleriyle 35 bataryanın 13'ü kuruluştan çıkarılmıştı. Kıyı Topçusu ve Mayın Birlikleri Genel Müfettişi Amiral Schack Boğaz tahkimatında yaptığı incelemeler sonucunda savunmanın Boğaz girişinde yapılması gerektiğini belirtmişti. Çalışmalar bu yönde yapılmaya başlamış ve Almanya'dan 30,5'lük obüs topları sipariş edilmişti. (Selahattin Adil Paşa, 2005, s. 63) Cevat Paşa ise 20 Eylül 1914'te hazırladığı raporunda Boğaz girişinin donanma tarafından her durumda geçilmesinin kolay olduğunu ve asıl savunmanın Boğaz'ın içinde yapılması gerekliliğini bildiriyordu. (Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi (Haziran 1914- 25 Nisan 1915), 2012, s. 67) Cevat Paşa kadro dışına çıkarılan bataryaları yeniden düzenlettirerek tekrar kuruluşa aldırılmış savunmanın güçlendirilmesi için en önemsiz vasıtalarla bile yararlanılmasını sağlamıştı. (Yurttakal, 2014, ss. 33- 34) Boğaz'ın yeni savunma planına göre düzenlenmesi için hemen harekete geçildi ve giriş istihkâmları aynen bırakılarak Çanakkale- Kilitbahir istihkâmları büyük çaplı ve uzun menzilli toplarla takviye edildi. Kepez- Soğanlıdere hattı batısındaki mayın hatlarını korumak için her çeşit hafif ve sahra topları kullanıldı. Gece atışları kolaylaştırmak için ışıldaklarla bir engel hattı oluşturuldu. Bunların ilerisine mayın hatlarına yapılacak girişimleri karşılamak ve duruma göre de merkez grubunu bombardıman etmek isteyen ağır düşman gemilerinin serbest hareket etmesini engellemek ve bir ölçüde zayıf olan güvertelerine karşı dikey atışlarla etkili olabilmek için orta çapta top, obüs ve havanlarla bir hat kuruldu. Bu sayede Müstahkem Mevki top atışlarının bir hat üzerinde toplanması ve atış kuvvetinin en yüksek seviyeye çıkması sağlanmış olacaktı. Dardanos, Akyarlar, Soğanlı, Domuzdere bölgelerinde Karadeniz Boğazı ile savaş gemilerinden çıkarılan toplarla, bir kısmı kıyıda ve bir kısmı da yamaçlarda olan yeni bataryalar kuruldu. Balkan Savaşı'ndan sonra satın alınan 15 santimetrelik sahra obüsleri ve 28 santimetreliğe kadar eski tip havanların da Erenköy ve Tenger sırtlarına yerleştirilmesine başlandı. Ayrıca soba borularından yapılmış, bazı sahte bataryalar siyah barutla ara sıra kendilerini göstererek ateşleri üzerine çekeceklerdi. Mesudiye Zırhlısı güverte

toplari alındiktan sonra çıkarılmayan alt kat toparından faydalanmak için Sarısığlar Koyu'nda demirledi. Çanakkale ve Kilitbahir kaleleri önüne de ikişer kovanlı birer kıyı torpido bataryası da savunma sistemine eklendi. (Selahattin Adil Paşa, 2005, ss. 119- 121)

Merkez Kumandanlığı Sivil Takip ve Tahkiki Hüviyet Memuru Salim Bey anılarında Hamidiye Tabyasına gelen bir Alman müfettişin ağır eleştirileri karşısında Cevat Paşa'nın verdiği cevabı şöyle anlatıyor:

“Hamidiye'nin talimhane meydanında toplanmış tenkitleri dinliyoruz. Ben tercümanlık yaptığım için Almanların arasındayım. Alman müfettiş ortada boyuna anlatıyor. Topları, batarya kumandalarını yerip duruyor. Cevat Paşa bakıyorum. Neşesiz hatta biraz sinirli elindeki baston şeklindeki baleni ile hafif hafif çizmelerini vuruyor. Subaylarımıza bakıyorum hepsinde surat asık ben bile bu işten pek anlamamama rağmen tenkidin toleranssız olduğunu görüyorum. Bir aralık Alman albayı Mevki-yi Müstahkemi de tenkide kalkışınca ben boş bulundum ve:

- Hah dedim. İşte şimdi çizmeden yukarı çıktın. Yanımdaki Alman sordu.

- Ne dedin her Salim. Bende dalgınlıkla tercüme ederek

- Müfettiş şimdi çizmeden yukarı çıktı dedim. Alman merakla sordu:

- Ne demek bu çizmeden yukarı?

- Ben askerlikten anlamam ama bir albay bir generali tenkit edemese gerek dedim. Alman cevap veremedi. Sustu. Cevat Paşa'ya bakıyorum çok sertleşmiş yüzünün hatları... Bıyıkları daha dikleşmiş ve aşağı yukarı oynuyor. Müfettiş işin farkında değil.

- Kumandanın bu toparların bir işe yaramadığını bildirmesi lazımdı. Derken Cevat paşa hiddetten boğulur bir sesle müfettişi Almanca bağırdı

- Yeter... Kesiniz... Sonra bir makine suretiyle ve gayet fasih bir Almanca ile

- Tenkitleriniz bizce senelerden beri bilinen şeylerdir ve sizin istediğiniz gibi olmasına da imkân yoktur. Biz silah ve malzemedan ziyade imanla harp ederiz. Bu bir... İkincisi siz bir Erkân-ı Harp değilsiniz. Rütbeniz Mevki-yi Müstahkemi tenkide müsait değildir. Bana gelince: Ben önce bizim askerî mektebi pekiyi dereceyle bitirdikten sonra sizin Harp Akademimize de devam ederek Berlin'deki bu en yüksek askerî mektebinizden ikincilikle mezun oldum. Bu hale göre Türk olduğu kadar bir Alman Erkân-ı harbinin ve sizden rütbece yüksek bir generalin karşısında olduğunuzu unutuyorsunuz. Deyince Paşa'yı büyük bir

dikkatle dinleyen Alman albayı son cümle üzerine olduğu yerde esas vaziyet alarak ve selam vererek

- Ferçayın zi mir... Özür dilerim bilmiyordum. Rica ederim özür dilerim Generalim... Derken Cevat paşa aynı sert tonla

- Durunuz daha bitmedi. Siz fenni harbi modern silahlarla tatbik eder bize göre bazı muvaffakiyetler elde edersiniz. Çünkü silahlarınız yeni ve cephaneniz boldur. Biz Türk zabitleri ise devletten yeni modern silah beklemeyi istemez elindeki ile dövüşüyor ve en az sizler kadar muvaffak oluruz. Yine de muvaffak olacağız. Hem de bu silahlarla şimdi sorarım size burada vazifeli olsanız, bu silahları kullanabilir bunlarla harp etmek cesaretini kendinizde görebilir misiniz? Müfettiş gayri ihtiyari:

- Nayın- hayır. Demiş bulundu. Cevat paşa hafifçe gülerek

- O halde dedi ve yürüdü. Bütün kumandanlar da Paşa'yı takip ettiler.” (Yetkin, 1966, s. 101- 102)

22 Ekim 1914'te Başkomutanlık tarafından emirde Çanakkale Boğazı savunma planının hazırlanması için Amiral Merten'in başkanlığında, Albay Cevat Bey, Yarbay Wossidlo ve Müstahkem Mevki Kurmay Başkanının yer aldığı bir heyet oluşturulması isteniyordu. (Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi (Haziran 1914- 25 Nisan 1915), 2012, ss. 160-161, ATASE Arşivinden Seçilmiş Çanakkale Deniz Savaşı'na Ait Belgeler, 2014, s. 1) Bu heyetin çalışmaları ile 8 Kasım 1914'te bir savunma planı hazırlandı. Boğaz daha önce olduğu gibi dört savunma bölgesine ayrıldı. Bu bölgeler ve görevleri şöyledir:

1. Bölge: Anadolu yakasında Kumkale ve Orhaniye, Rumeli yakasında Seddülbahir ve Ertuğrul tabyalarından oluşacaktır. Bu tabyalar İtilaf donanmasının Boğaz'a girmesini engelleyecektir.
2. Bölge: Boğaz'a giren gemilerin Erenköy Koyu'na demirlemesini ve bu bölgeyi harekât üssü olarak kullanmasına engel olmakla görevli obüs bataryalarından oluşacaktır.
3. Bölge: Mayın hatlarını korumakla görevli set bataryalarından oluşacaktır.
4. Bölge: Düşman gemilerinin Marmara havzasına girmesini engellemekle görevli çok büyük savaş gücüne sahip Anadolu Hamidiye- Kilitbahir tabyalarından ve daha ilerideki Boğaz'ın en dar yerinde bulunan Anadolu Mecidiye, Değirmenburnu ve Nara tabyalarından oluşacaktır. (ATASE Arşivinden Seçilmiş Çanakkale Deniz Savaşı'na Ait Belgeler, 2014, s.2)

Çanakkale Boğazı'na yapılan ilk deniz taarruzu, İtilaf Donanması'nın Osmanlı Devleti'ne savaş ilanı için 3 Kasım 1914'teki harekâtıdır. Saat 06.50'de başlayan bombardıman 20 dakika sürdü. Seddülbahir Tabyasının cephaneliğine isabet eden bir mermi cephaneliği havaya uçurdu ve 5 subay 81 erimiz şehit oldu. (Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi (Haziran 1914- 25 Nisan 1915), 2012, s. 83.)

Birleşik Filo, ikinci kez 19 Şubat 1915 günü saat 07.45'te, Boğaz önüne gelerek uzak mesafelerden, girişteki Türk tabyalarını saat 17.30'a kadar topçu ateşi altına almıştı. Bu bombardımanın şiddeti ve süresinin uzunluğuna göre istihkâmlardaki hasar önemsizdi. 25 Şubat 1915 günü devam eden bombardımana daha fazla muharebe gemisi katılmış ve daha yoğun ve daha yakından yapılan atışlarla Boğaz giriş tabyaları tamamen susturulmuştu. 26-27 Şubat 1915 günleri merkez tabyaları da ateş altına alınmıştı. Mart ayında da Boğaz içerisinde devam eden muharebelerde İngiliz ve Fransız harp gemileri ve mayın arama gemileri kayda değer bir başarı sağlayamamışlardı. (Erkal, 2014, s. 36- 41)

Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı Cevat Paşa, 7 Mart akşamı Müstahkem Mevki Mayın Grup Komutanı Binbaşı Nazmi Bey'i yanına çağırarak ve düşman gemilerinin Boğaz içerisindeki bombardımanlarda, mayın arama çalışmalarında Karanlık Liman'ı manevra alanı olarak kullanmalarından rahatsızlığını dile getirerek eldeki mayınların Karanlık Liman'a bir hat üzerine dökülmesini emretmiştir. (Yetkin, 1966, ss. 113- 117) Nusret Mayın Gemisi, Yüzbaşı Tophaneli Hakkı Bey komutasında ve Mayın Grup Komutanı Binbaşı Nazmi Bey'in kılavuzluğunda 8 Mart 1915 sabahı 26 adet mayını 100 metre aralıklarla Erenköy Koyu'na dökmeyi başarmıştır. Bu hat diğer mayın hatlarının aksine kıyıya paralel olarak dökülmüştür. (Atabey, 2014, s. 107)

Cevat Paşa, 18 Mart günü teftiş için Kilitbahir'e gidecekti. Karargâhına geldiğinde Bozcaada önlerinde birkaç düşman gemisinin bulunmakta olduğunu haber aldı. Kurmay Başkanı Selahattin Adil Bey'e hava keşfi yaptırması için emir vererek Kilitbahir'e gitmek için motora bindi. Selahattin Adil Bey hemen hava keşfi yaptırdı ve düşman gemilerinin Bozcaada arkasından Boğaz'a doğru ilerlemekte olduklarını öğrendi ve bu raporu hemen Cevat Paşa'ya bildirdi. Cevat Paşa, bu sırada Maydos'a 19'uncu Tümen Komutanı Mustafa Kemal Bey'in karargâhına geldi. Birlikte Seddülbahir bölgesindeki birlikleri teftişe gideceklerdi. (Yetkin, 1966, s. 119) Cevat Paşa, anılarında o günü şöyle anlatmaktadır:

“Kaymakam Mustafa Kemal Bey'le beraberdik. Kirte'ye gittik, bu sırada düşman donanmasının Boğazlara doğru ilerlemekte olduğunu gördük. Gemilerin almış olduğu tertibata nazaran bunu alelade bir harekât olmadığına kani olarak hemen Alçıtepe'ye

doğru geri döndük. Bu anda ilk taarruz mermisi başımızın üzerinden geçerek Alçitepe'ye saplandı. Hemen Maydos'a (Eceabat) hareketle Mustafa Kemal Bey'den ayrılarak Çanakkale'ye döndüm” (Yurttakal, 2014, s. 45)

Cevat Paşa, hemen Kilitbahir'den bir motora binerek mermi yağmuru altındaki Çimenlik iskelesine çıktı. *“Gayet sakin ve telaşsızdı. Mutadı veçhile cebinden çıkardığı gümüş mecidiyeyi motoru yanaştıran bahriye neferine vererek:*

- Bununla helva alın çocuklar diyerek iskeleye yürüdü. Her taraf toz duman içinde idi. Nizamiye kapısında bekleyen beyaz altına sokuldu onu okşadı. Yanına gelen istihkâm Binbaşı Osman Aşkı Bey'e

- Vaziyet nasıl diye sordu. Binbaşı da

- Mühim bir hasar yok. Burası malûmu âlileri plan dışıdır.

- Ben karargâha gidiyorum. Diyerek atına bindi. Bu sırada Binbaşı Osman Aşkı Bey

- Arka yoldan geçseniz Paşam çarşı ve Hamidiye ateşe pek maruz. Yangınlarda var. Kahraman Cevat Paşa bu tavsiyeye gülümseyerek

- Asker her zamanki yolundan gider. Diyerek adını mahmuzladı.

İşte bu sırada büyük bir infilak duyuldu. Bouvet batmıştı.”(Yetkin,1966, ss. 128- 129)

Cevat Paşa'nın gelişi ile Bouvet'in batışı aynı ana denk gelmişti. Selahattin Adil Bey, Cevat Paşa karargâha gelene kadar muharebeleri idare etti. Cevat Paşa'nın komutayı devralmasıyla rahatlayan Selahattin Adil Bey, üzerinden büyük bir yük ve sorumluluğun kalktığını söylüyordu. (Selahattin Adil Paşa, 2005, ss. 134- 135) Cevat Paşa karargâha geldikten sonra Hamidiye, Çimenlik ve Dardanos tabyalarını ziyaret etti. (Yurttakal, 2015, s. 167)

18 Mart günü Birleşik Filonun üç büyük zırhlısı battı, dört zırhlısı ağır hasar alarak savaş dışı kaldı ve yüzlerce askerini de kaybetti. Güneşin son ışıklarıyla birlikte donanmanın Boğaz'dan perişan bir şekilde çıkışını Dardanos Tabyasında izleyen Cevat Paşa, gemilerin ardından: *“Gittiler... Geçemediler... Geçemeyecekler...”* diye haykırıyordu. (Yetkin, 1966, s. 153)

Cevat Paşa'ya yıllar sonra 18 Mart 1915 gününün en kıymetli ânı sorulduğunda: *“O gün güneşin son ışıklarıyla Boğaz'dan perişan halde çıkmakta olan düşman filosunun görünüşü idi...”* cevabını verecekti.(Yetkin, 1966, s. 155)

Cevat Paşa'nın 18 Mart zaferinden sonra 19 Mart günü Müstahkem Mevki birliklerine yayınladığı günlük emri şöyledir:

“Düinkü bombardımanda görevi başında büyük bir dayanıklılık ve fedakârlık gösteren bütün kahraman askerlerimizi düşman donanmasının uğradığı yenilgiden dolayı kutlarım. Cuma ve pazartesi geceleri Yasin ve Fetih sureleri okunarak bu uğurda şehitlik mertebesine ulaşan silah arkadaşlarımızın aziz ruhlarına hediye edilmesini teklif eder ve o kahraman evlatların hiç şüphesiz şanlı Osmanlı tarihini aydınlatacak menkıbelerini gelecek nesillere bir yiğitlik örneği olarak aktarılabilmesi için layık oldukları saygıyla hafızalara kazınmasını tavsiye ederim.” (ATASE Arşivinden Seçilmiş Çanakkale Deniz Savaşı’na Ait Belgeler, 2014, s. 284)

Çanakkale Muharebeleri devam ederken Tasvir-i Efkâr gazetesinin 5 Nisan 1915, 3 Mayıs 1915 ve 29 Ekim 1915 nüshalarında fotoğrafları yayınlanmıştır.

5 Nisan 1915’te iki fotoğrafına yayınlanmış ve Cevat Paşa şu sözlerle övülmüştür: “Makam-ı Hilafet-i Muazzamanın kapılarını İslam’ın en büyük düşmanlarının akurane savletlerine karşı kemal-i celadet ile muhafaza eden kahramanların zişan ve asalet kumandanı” (Tasvir-i Efkâr, 5 Nisan 1915, s. 1)

3 Mayıs 1915’te ise “Çanakkale Sahne-i Cidali: Galipler ve Mağluplar” başlıklı yazının altında Fransız General d’Amade ve İngiliz General Hamilton’la birlikte Cevat Paşa’nın fotoğrafı yer almıştır. Fotoğrafın üzerinde: “Gelibolu Şibhi Ceziresinde şanlı ve bahadır askerlerimizin pek faik düşmana karşı gösterdikleri havarik-i celadet ve hamaseti teşkil eden asalet-i tesmiye ve necabet-i fitriye ile mütecaviz Cevat Paşa Hazretleri” (Tasvir-i Efkâr, 3 Mayıs 1915, s. 1) yazmaktadır.

29 Ekim 1915’te de İstanbul’u kurtaran komutanlar olarak Cevat Paşa ve Mustafa Kemal Bey’in fotoğrafları basılmıştır. (Tasvir-i Efkâr, 29 Teşrinisani(Ekim) 1915, s. 1)Cevat Paşa’nın resminin altında: “Çanakkale’yi muhacemat-ı bahriyeye karşı pek büyük iktidar ve maharet ile müdafaa eden ve mefahir-i milliyemize 5 Mart muzafferiyetini ilave eden Mevki-i Müstahkem Kumandanı necabet-i fitriye ile mümtez Mirliya Cevat Paşa” yazmaktadır.

Esat Paşa anılarında Çanakkale Boğazı’nın geçilmesine engel olup Çanakkale Zaferinin kazanılmasını sağlayanların birincisinin Cevat Paşa, ikincisinin kendisi ve üçüncü kişinin de Mustafa Kemal Paşa olduğunu belirtmektedir. (Ertuna, 1983, s. 146)

1.3. Katıldığı Savaşlar

1911 - 1912 Trablusgarp Savaşı,

1912 - 1913 Balkan Savaşı,

1914 - 1918 Birinci Dünya Savaşı,

1919 - 1922 İstiklal Savaşı. (Toker, 2014, s. 154, Toker ve Aslan, 2009, s. 144)

1.4. Madalya ve Nişanları

1 Mayıs 1895'te Gümüş Liyakat Madalyası,⁶

5 Temmuz 1896'da Üçüncü Dereceden Mecidi Nişanı,⁷

15 Nisan 1899'da Bulgar Prensi tarafından Üçüncü dereceden Liyakat Nişanı,

4 Ocak 1904'te İspanya Hükümeti tarafından İzabella Katolik Nişanı (Toker, 2014, s. 153)

4 Ocak 1904'te Almanya Hükümeti tarafından İkinci Dereceden Kron de Prus Nişanı,⁸

4 Mayıs 1911'de Bulgar Hükümeti tarafından İkinci Rütbeden Saint Aleksandr Nişanı, (Toker, 2014, s. 153)

23 Şubat 1915'te Gümüş Muharebe İmtiyaz Madalyası⁹

31 Mart 1915'te Altın Muharebe Liyakat Madalyası¹⁰

1915'te Alman İmparatorluğu tarafından Birinci ve İkinci Sınıf Demir Salip Nişanları (Toker, 2014, s. 153)

13 Nisan 1915'te Alman Hükümeti tarafından Birinci Dereceden Croix de Fer Nişanı (Osmanlı Belgelerinde Çanakkale Muharebeleri 1, 2005, ss. 65- 66)

17 Ocak 1916'da Muharebe Altın İmtiyaz Madalyası¹¹

1916 yılında Alman İmparatorluğu tarafından ikinci dereceden Aigle Rouge Nişanı

1916'da Alman İmparatorluğu tarafından ikinci dereceden kırmızı Kartal nişanı

31 Mart 1917'de Tebdilen Kılıçlı ve Yıldızlı İkinci Dereceden Kırmızı Kartal Nişanı
Almanya İkinci Dereceden Kırmızı Kronlu Nişan

Avusturya- Macaristan İmparatorluğu tarafından ikinci dereceden harp alametli Demir Taç nişanı

7 Temmuz 1917'de Bavyera Kralı tarafından ikinci dereceden Yıldız ve Kılınçlı Askerî Liyakat Nişanı

⁶Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Taltifat, Dosya 77, Gömlek 27.

⁷Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Taltifat, Dosya 100, Gömlek 5.

⁸Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Babıalı Evrak Odası Evrakı, Dosya 2245, Gömlek 168333.

⁹Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Taltifat, Dosya 499, Gömlek 49.

¹⁰Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Taltifat, Dosya 500, Gömlek 55.

¹¹Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Taltifat, Dosya 507, Gömlek 53.

19 Ağustos 1917'de Avusturya- Macaristan İmparatorluğu tarafından ikinci dereceden harp alametli Demir Taç Nişanı

23 Eylül 1917'de Birinci Dereceden Mecidî Nişanı

15 Ekim 1917'de Alman Birinci Sınıf Kılıçlı Taç Nişanı

1918'de Avusturya- Macaristan İmparatorluğu tarafından Birinci Dereceden Salib-i Ahmer Nişanı

29 Ağustos 1923'te Kırmızı Şeritli İstiklal Madalyası ile ödüllendirildi. (Toker, 2014, s. 153, Tokar ve Aslan, 2009, Cilt 1, s. 144)

Sonuç

Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığına 10 Ağustos 1914'te atanan Cevat Paşa, hemen çalışmaya başlayarak Boğaz savunmasının güçlendirilmesi için eldeki bütün vasıtalardan yararlanmış ve kadro dışı bırakılan bataryaları da tekrar kuruluşa aldırılmıştır. 20 Eylül 1914'te hazırladığı raporunda, denizden yapılacak bir taarruza karşı savunmanın Boğaz'ın iç kısmında yapılması üzerinde durmuş ve Boğaz girişinin her zaman kolayca düşürülebileceğini belirtmiştir. Cevat Paşa, 7 Mart 1915 akşamı Müstahkem Mevki Mayın Grup Komutanı Binbaşı Nazmi Bey'i yanına çağırmış ve düşman gemilerinin Boğaz içerisindeki bombardımanlarda, mayın arama çalışmalarında Karanlık Liman'ı manevra alanı olarak kullanmalarından rahatsızlığını dile getirerek eldeki mayınların Karanlık Liman'a bir hat üzerine dökülmesini emretmiştir. 18 Mart Zaferi'ni sonuç olarak incelersek planın çok iyi bir şekilde hazırlandığı ve uygulandığı görülmektedir. 18 Mart günü Birleşik Filonun üç büyük zırhlısı batmış, dört zırhlısı ağır hasar alarak savaş dışı kalmıştır. Cevat Paşa, müttefik donanmasının Boğaz'dan çıkışını Dardanos bataryasında izlemiştir ve gemilerin ardından gururla "Gittiler... Geçemediler... Geçemeyecekler..." diye haykırmıştır.

Cevat Çobanlı bilgisi, çalışkanlığı, dürüstlüğü, cesareti, yardımseverliği ve adaletli karakteri ile Türk ordusuna ve Türk milletine çok kıymetli hizmetlerde bulunmuş değerli bir komutandır. 1871 yılında İstanbul'da doğan Cevat Paşa, asker bir babanın oğlu, vatansever bir bireydir. Balkan Savaşı'yla başladığı askeri mücadelesi, Kurtuluş Savaşı'na dek sürmüş ve Cumhuriyet Dönemi'nde önemli görevlerde bulunmuştur. Asıl ününü 10 Ağustos 1914 tarihinde göreve başladığı Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığı sırasında kazanmıştır. Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı olarak göreve başladığı günden itibaren bilgisi ve çalışkanlığı ile Boğaz savunmasını eldeki imkânlarla güçlendirerek Çanakkale Boğazı'nın geçilmez olmasını sağlamıştır. 18 Mart Çanakkale Boğaz Zaferi'nin kazanılmasında en büyük

paya sahip olan zaferden sonra Çanakkale Kahramanı Cevat Paşa olarak dünya çapında tanınmıştır.

Kaynakça

Atabey, F. (2014): Çanakkale Muharebelerinin Deniz Cephesi. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.

ATASE Arşivinden Seçilmiş Çanakkale Deniz Savaşı'na Ait Belgeler, Askerî Tarih Belgeleri Dergisi Yıl 63, Sayı 132(2014). Ankara: Genelkurmay Personel Başkanlığı Askerî Tarih Ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Yayınları.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Babiâli Evrak Odası Evrakı, Dosya 2245, Gömlek 168333

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Taltifat, Dosya 100, Gömlek 5.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Taltifat, Dosya 499, Gömlek 49.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Taltifat, Dosya 500, Gömlek 55.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Taltifat, Dosya 507, Gömlek 53.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Taltifat, Dosya 77, Gömlek 27.

Baycan, N. (Mart 1991): “Orgeneral Cevat Çobanlı”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C. 7, S. 20, (s. 367- 389)

Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi (25 Nisan 1915- 4 Haziran 1915),Cilt 5, 1. Kitap (2012). Genelkurmay Personel Başkanlığı Askeri Tarih Ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara

Erdemir L. ve K. Solak (Ed.) (2015): Çanakkale Muharebelerinin İdaresi Komutanlar ve Stratejiler, Çanakkale: Çanakkale Valiliği Yayınları

Erkal, Ş. (2014). Birinci Dünya Savaşı Çanakkale Cephesi Harekâtı (Haziran 1914- Ocak 1916), Ankara:

Ertuna, H. (1983): Balkan Harbi'nde Yanya Savunması ve Esat Paşa, Ankara: Genelkurmay Basımevi

Genelkurmay ATASE Arşivi Koleksiyon Birinci Dünya Harbi, Klasör 1486, Dosya 19, Fihrist 13

Genelkurmay ATASE Arşivi Koleksiyon Birinci Dünya Harbi, Klasör1486, Dosya 19, Fihrist 13, Belge 2a

Genelkurmay ATASE Arşivi, Birinci Dünya Harbi, Albüm 2, Fotoğraf 012

Genelkurmay ATASE Arşivi, Birinci Dünya Harbi, Albüm 2, Fotoğraf 026.

Genelkurmay ATASE Arşivi; Koleksiyon Birinci Dünya Harbi, Klasör 1486, Dosya 19,
Fihrist 13a

Genelkurmay Personel Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Yayınları

Martı, M. (2005): Çanakkale Hatıraları, Cilt 1, İstanbul: Arma Yayınları

Osmanlı Belgelerinde Çanakkale Muharebeleri, Cilt 1 (2005). T.C. Başbakanlık Devlet
Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Ankara

Tasvir-i Efkâr, 29 Teşrinisani (Ekim) 1915, s. 1.

Tasvir-i Efkâr, 3 Mayıs 1915, s. 1.

Tasvir-i Efkâr, 5 Nisan 1915, s.1.

Toker, H. (2014): Çanakkale Muharebelerine Katılan Komutanların Biyografileri (Belge ve
Fotoğraflarla). Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı
Yayınları

Toker, H. ve N. Aslan, (2009): Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay Ve Daha Üst
Kademedeki Komutanların Biyografileri Cilt 1. Ankara: Genelkurmay Askerî Tarih
ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları

Yetkin, G. (1966): Yaratanların Ağzından 18 Mart, Çanakkale Zaferi. Ankara: Genelkurmay
Basımevi

Yurttakal, A. (2014): Cevat Çobanlı Paşa Çanakkale Kahramanı. İstanbul: Malatya Kitaplığı
Yayınları

Yurttakal, A. (2015): Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı Cevat Paşa, (Ed. L. Erdemir ve
K. Solak), *Çanakkale Muharebelerinin İdaresi Komutanlar ve Stratejiler (s. 163-
170)*, Çanakkale: Çanakkale Valiliği Yayınları

Extended Abstract

The Dardanelles Wars led to significant developments that would change not only the course of the First World War but also the political history of the world. The Dardanelles front was the scene of many firsts. This victory of the Turks against the most powerful states of the world has taken its rightful place in history. The Dardanelles Wars, the commander's squad in The War of Independence, have gained experience by seeing all kinds of war, and to establish an independent State with the spirit born in Canakkale. In the writing of the heroic epic of the Turkish army in Canakkale, it became a great contribution to all the Mehments, starting with the officers at command level.

One of the most mentioned commanders in the name of Canakkale Victory is Cevat Pasha, Commander of the Constable of Canakkale. Cevat Pasha has had an important position on Çanakkale front as one of the few commanders serving both sea and ground battles. Cevat Pasha, the Son of Marshal Şakir Pasha, was born in Istanbul in 1871. After completing secondary education in Galatasaray high school, he started his Military Academy in 1888. In 1891, he successfully graduated from the Military Academy with the rank of lieutenant. He is entitled to continue to the War Academy. In 1894, he finished first in the War Academy with the rank of chief of staff. Cevat Pasha was promoted to lieutenant colonel in 1898. Cevat Pasha, who was a colonel in 1900 and a Brigadier General in 1901, continued his duties as a Lieutenant General in 1906. In accordance with the Law on Liquidation of Duties, on August 19, 1909, the rank is reduced to the rank of lieutenant colonel. He was later appointed to the command of the war Academy on August 28, 1909. Cevat Pasha becomes Colonel for the second time on September 29, 1910. On January 15, 1911, he was appointed as Chief of Staff of the 1st Army Inspectorship. Cevat Pasha, on May 4, 1911, is assigned to the delegation to London to attend the coronation of the King of England. On July 27, 1912, the General Staff is appointed to the 2nd Presidency. Cevat Pasha, appointed as chief of Staff of the Eastern Army on September 29, 1912, is then brought to the chief of staff of the Catalca Army Artillery Command. Cevat Pasha, assigned to the 9th Division command on 4 February 1913, makes the presidency of the Ottoman-Bulgarian border Commission while he is in this position. On 6 January 1914, Cevat Pasha returned to his position in the 9th Division, receiving a one-year severance hike in response to his outstanding service in the Balkan War on 1 March 1914. He was promoted to brigadier general for the second time on November 29, 1914.

Cevat Pasha was appointed Commander of Canakkale fortified position on August 10, 1914, and strengthened the defence with the help of the facilities available from the day he came to power. Cevat Pasha made use of even the most insignificant means of defence of the Bosphorus, reinstated the batteries removed from the staff and contributed to the impassable Çanakkale Strait. The United States fleet bombarded the entrance of the Dardanelles for the first time on November 3, 1914, for the declaration of War on the Ottoman Empire. The United fleet, which came to the front of the Bosphorus on 19 February 1915 on the second time, takes the Turkish tables at the entrance under seven hours of artillery fire. This bombardment has not caused significant damage to employment according to the length of the intensity and duration of the bombing. On February 25, 1915, more combat ships participated in the bombing and the entrance of the Bosphorus was completely silenced with more intense and more closely-held shots. The Entente States Navy fired central bases on 26-27 February 1915 and continued its activities in the Bosphorus in March. In the bombardment of the fleet in the Strait of the United States, the search for mines, the Dark Harbor as a maneuver area of the darkened Çanakkale fortified position Commander Cevat Pasha, the evening of 7 March, fortified position mine group By calling his commanding officer Major Nazmi Bey, he ordered the mines to be spilled on a line to the Dark Harbor. Nusret mine ship, under the command of Captain Topdigit right Bey and in the guidance of the mine Group Commander Major Nazmi Bey, was able to pour 26 mines at Erenköy Bay at 100 m intervals on the morning of March 8, 1915. This line was poured parallel to the shore unlike other mine lines. During the battles that continued in the Bosphorus until March 18, the British and French warships and mine search vessels did not have a remarkable success. On 18 March, the commander of Çanakkale fortified position, Cevat Pasha, came to the vicinity of Kirte Village for inspections with the commander of the 19th Division, Colonel Mustafa Kemal Bey. Cevat paşa's Chief of staff, Selahattin Adalet, is acting as a deputy. Cevat Pasha and Mustafa Kemal Bey, when they come to Alcıtepe, they remain under the cannon fire of the enemy fleet. On top of that, cevat Pasha took a motor from the Bosphorus under intense fire and returned to his post. Mustafa Kemal returns to his headquarters in Maydos. On March 18, The three major armourers of the Entente States fleet went down and three armourers took heavy damage. The Battle of the Sea on 18 March 1915 resulted in the decisive victory of the Turkish army.

Cevat Pasha, served in the front of Galicia, was appointed as the 8th Army command in the Syrian-Palestinian front in 1917, and succeeded in picking up the army in the rout.

After the signing of the Treaty of Mondros Mütareke, the chief of the Ottoman chiefs of Staff, the Ministry of War made, Fevzi (Cakmak) Pasha supported the national struggle with. Cevat Pasha retired in 1935 with the rank of General. Cevat Pasha, who took the surname ' Cobanlı ' with the surname Law, is a valued commander who has found valuable services to Turkish army and Turkish nation with its knowledge, diligence, honesty, courage, benevolence and fair character. Cevat Pasha, who spent life on the battlefield, took place among the first heroes to be signed under the acquisition of the March 18 Canakkale naval victory.

Ek 1.

Fotoğraf 1: Cevat Paşa Kurmaylarıyla Birlikte¹²

Ek 2.

Fotoğraf 2: Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı Cevat Paşa¹³

¹² Genelkurmay ATASE Arşivi, Birinci Dünya Harbi, Albüm 2, Fotoğraf 026.

¹³ Genelkurmay ATASE Arşivi, Birinci Dünya Harbi, Albüm 2, Fotoğraf 012.